

Kerst en dementie: zo afhankelijk als God

¹In die tijd kondigde keizer Augustus een decreet af dat alle inwoners van het rijk zich moesten laten inschrijven. ²Deze eerste volkstelling vond plaats tijdens het bewind van Quirinius over Syrië. ³Iedereen ging op weg om zich te laten inschrijven, ieder naar de plaats waar hij vandaan kwam. ⁴Jozef ging van de stad Nazaret in Galilea naar Judea, naar de stad van David die Betlehem heet, aangezien hij van David afstamde, ⁵om zich te laten inschrijven samen met Maria, zijn aanstaande vrouw, die zwanger was. ⁶Terwijl ze daar waren, brak de dag van haar bevalling aan, ⁷en ze bracht een zoon ter wereld, haar eerstgeborene. Ze wikkelde hem in een doek en legde hem in een voederbak, omdat er voor hen geen plaats was in het nachtverblijf van de stad.

Lucas 2:1-7

Dementie wordt gevreesd. Je verliest immers jezelf, zegt men. Niet voor niks zeggen veel mensen, buiten én binnen de kerk, me vaak: 'Kanker is heel erg hoor, maar dit is wel het ergste dat je kan overkomen.' Hoe komt het toch dat we zo bang zijn voor dementie? Zelfs zo bang, dat we liever vooraf regelen dat we dood zijn, voordat we dementie krijgen.

'Ik wil mijzelf niet zo gaan vergeten', zegt een zoon van iemand met dementie tegen mij daarover. Hij vertolkt de grootste angst bij dementie: dat je jezelf verliest, jezelf vergeet. Dat je afhankelijk wordt van zorg en dat er voor jou besloten wordt. Dat je geen controle meer hebt, zelfs niet meer over je ontlasting.

Het is een terecht schrikbeeld. Als ik rondloop in de verpleeghuizen, kan me dat soms confronteren. Zeker wanneer je een oude foto ziet, van hoe iemand was: netjes en verzorgd, een stralend uiterlijk. Als ik dezelfde persoon vervolgens zie rondsloffen in het verpleeghuis, zie je wat dementie kan doen. Toch is daarmee niet alles gezegd. Deze schrikbeelden komen ook voort uit het idee dat de mens enkel zijn brein is. En als je je brein, je geheugen, je verstand

verliest, verlies je daarmee jezelf. Je vergeet jezelf, je raakt jezelf kwijt.

Een vreemde combinatie

Een mens is echter niet zijn brein. Mens-zijn betekent in relatie met de Schepper staan. Mensen zijn eigenlijk een vreemde combinatie van het materiële en het immateriële. We zijn lichaam en ziel. Die twee kunnen niet zonder elkaar. De ziel is niet iets onsterfelijks dat in het lichaam komt resideren, maar het is de adem van God in het stof, wat ons levend maakt. Een mens heeft geen lichaam, maar is een lichaam. De ziel kun je dus zien als de levengevende

Een mens is niet zijn brein

kracht van God in alle schepselen. Dit verbindt ons met God op een diep niveau. Mensen zijn als het ware stof vervuld met leven, de adem van God. Onze bestaansreden is dus: met God zijn. Er is iets van God in alle mensen en iets heiligs in alle ontmoetingen. Ieder mens is een ontmoeting waard, omdat hij Gods levensadem draagt. Iedere

mens blijft dus ook van waarde, al vergeet hij of zij zichzelf. Waarom? Simpelweg omdat je er bent. Omdat je een bezielde lichaam bent. Als je dan je naam vergeet, mogen we weten dat God ons vasthoudt. Dat Hij onze naam aan die van Hem heeft verbonden. Dat zijn naam onze naam omvat: 'Ik zal er zijn'.

God met ons

Ik denk hierbij in het bijzonder aan het kerstverhaal (Lucas 2). In het kerstverhaal lezen we dat God mens wordt. Maria verwacht een kind, een bijzonder kind: Jezus. Jezus zal Zoon van God genoemd worden, zo heeft de engel Gabriël haar eerder gezegd. God daalt af tot de mensen, in een klein en kwetsbaar kind.

Dementie wordt gevreesd, omdat je jezelf vergeet, omdat je jezelf volgens sommigen zelfs verliest. Het wonderlijke van het kerstverhaal is dat het vertelt over een God die zichzelf ook verliest. Die zijn grootsheid loslaat om mens te worden, tastbaar en lichamelijk. Om af te dalen naar het bestaan dat soms zo veel lijden impliceert. Om dat te ervaren, aan den lijve. Om afhankelijk te leven. Zelfs zo afhankelijk, dat zijn luiers verschoond moesten worden, door Jozef en Maria.

Dit is zo'n groot en wonderlijk verhaal, dat God zo klein en afhankelijk wil zijn, dat je het jaar in, jaar uit moet vieren, om het tot je door te laten dringen. En pas nu ik jaar in jaar uit dit feest met mensen met dementie vier, dringt de betekenis ervan daadwerkelijk tot me door. Want als ik te midden van deze mensen, die inderdaad kwetsbaar en afhankelijk

zijn, soms zelfs niet meer weten hoe ze heten, zichzelf misschien wel hebben verloren, dit kerstfeest vier, realiseer ik me pas echt hoe dichtbij God is gekomen. Dat er geen geloof is, waarin God zo afdaalt en zo kwetsbaar wordt als in het christelijk geloof. Dat er geen grotere liefde bestaat dan het delen van God in ons leven.

Ook als je dan je naam vergeet, mogen we weten dat God ons vasthoudt

Kerst moet gevierd worden, ieder jaar, juist te midden van kwetsbaarheid en afhankelijkheid. Want juist deze bijbelverhalen geven mij steeds weer de kracht en hoop om in de verpleeghuizen als dementie-dominee te kunnen werken. Want God is met ons: Immanuël!

Dementiedominee Tim van Iersel (www.timvaniersel.nl) is werkzaam als geestelijk verzorger bij Woon- en Zorgcentra Haaglanden en auteur van **Godvergeeten: gedachten over geloof en dementie** (KokBoekencentrum, 2019).